הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד, לימא דרבא תנאי היא? לא דכולי עלמא אית להו דרבא, והכא אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל. ואיבעית אימא דכולי עלמא לית להו להני תנאי תקנת אושא, והכא בקנין פירות כקנין הגוף דמי קמיפלגי. ובפלוגתא דהני תנאי דתניא: המוכר עבדו לאחר ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים יום: ר"מ אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא תחתיו - קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי, רבי יהודה אומר שני ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא כספו - קסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, רבי יוסי אומר שניהם ישנן בדין יום או יומים זה מפני שהוא תחתיו וזה מפני שהוא כספו - מספקא ליה קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לאו כקנין הגוף דמי, וספק נפשות להקל, רבי אליעזר אומר שניהם אינן בדין יום או יומים זה לפי שאינו תחתיו וזה לפי שאינו כספו. אמר רבא מ"ט דרבי אליעזר? אמר קרא כי כספו הוא - כספו המיוחד לו. כמאן אזלא הא דאמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום, כמאן? כרבי אליעזר. מאן תנא להא דת"ר: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, וכן עבד של שני שותפין אין יוצאין בראשי אברים שאינן חוזרין? אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: הכי אמרי משמיה דרבא: ר' אליעזר היא. מי לא אמר ר' אליעזר כספו המיוחד לו, הכא נמי עבדו המיוחד לו:

מתני' התוקע לחבירו נותן לו סלע, רבי יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי מנה. סטרו נותן לו מאתים זוז, לאחר ידו נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רוקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק נותן לו ארבע מאות זוז, זה

תורה אור: שמות כא

רש"י

הקדש · עשה שורו אפותיקי לבעל חובו וחזר לוה זה והקדישו קדושת הגוף למזבח הפקיע שיעבודיה דמלוה ומותר למזבח ואין בו משום גזל (א) שהקדש מפקיע הואיל ולא היה קנוי לו ממש אלא עומד לגבות הימנו ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא אלימי לאפקועי שיעבוד מלוה דתנן מוסיף מלוה עוד דינר ופודה את הנכסים האלו על מנת לשלם לאשה את כתובתה כו' במסכת ערכין (דף כג:) ותכריכי המת כקדושת הגוף דמי ומפקעי ונאסרין בהנאה: **חמץ** · נכרי שהלוה את ישראל על חמצו ולא הרהינו אצלו דמחוסר גוביינא שהיה עומד החמץ בביתו של ישראל ואין לנכרי עליו אלא שיעבוד, כשבא עת ביעורו מפקיע איסור החמץ את שיעבוד הנכרי וחייב ישראל לבערו והא דתנן בפסחים (דף ל:) נכרי שהלוה לישראל על חמצו מותר בהנאה לאחר הפסח מוקי לה רבא התם* בשהרהינו אצלו שנתנו במשכון ביד נכרי דלא מחוסר גוביינא ולאו שיעבוד אלא קנייה ממש: **שחרור** · עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר, וגובה זה חובו ממקום אחר: **לית להו תקנתא דאושא** · ושיעבודיה דבעל כשאר קנין פירות דעלמא הוא ובקנין פירות דעלמא פליגי: **המוכר עבדו** · עבד כנעני לאחר: **ופסק** · המוכר עם הלוקח ע"מ שישמשנו עוד שלשים יום: **ראשון ישנו בדין יום או יומים** · אם הכהו בתוך שלשים יום הללו ולא מת תחת ידו אלא עמד יום או יומים חי אינו נהרג דכתיב (שמות כא) אך אם יום או יומים וגו' אבל שני אם הכהו בתוך שלשים יום הללו שהיה בבית ראשון אינו בדין יום או יומים ונהרג עליו אפי' מת מחולי זה לסוף שלש שנים, דקנין פירות שהוא קנין לראשון כקנין הגוף דמי ולאו דשני הוא: **איש ואשה** · אפי' מכרו שניהם כאחד: **לא עשו ולא כלום** · שאינו לא לזה ולא לזה ואם מת אחד מהם זה הנשאר מוציא מידי הלקוחות ולא דמו לשותפין דעלמא דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי וכן לזה אבל הכא כולו קנוי לה לגוף ובכולו קנוי לו לפירות וליכא מיוחד לא לזה ולא לזה: **ראשי אברים** · כ"ד הן שהעבד יוצא בהן לחירות בפ"ק דקדושין (דף כה·): **מתני' התוקע לחבירו** · הכהו על אזנו לשון מורי, ל"א תוקע ממש: **נותן לו סלע** · משום בושת: **סטרו** · על הלחי כמו הסוטר לועו של ישראל בסנהדרין (דף נח:): **צרם** · משך, ובבכורות (דף לד·) שמעתי לשון פוגם:

תוספות

הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד · אם עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח ולאו דוקא הקדש דה"ה כל איסורין שהן ראויים לפקוע כגון איילונית דמילתא דפרסוה אמיתנא דיבמות (ד' סו: ושם*) וכגון קונמות דפרק אע"פ (כתובות ד' נט: ושם*) דכיון שיש לאיסור כח לחול שפיר אתי דרבא לטעמיה דאמר בפרק כל שעה (פסחים ד' לא·) ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ושפיר מקדיש [הלוה] ותו לא פקע בטריפת ב"ח אבל קדושת דמים כי היכי דפקעה על ידי פדיון פקע נמי בטריפת ב"ח כדאשכחן בשדה [מקנה] כשהקדישה לוקח חוזרת לבעלים ביובל שאין כח להקדש בקדושת דמים יותר מן המקדיש וכי פקע כח מקדיש פקע כח הקדש והיינו טעמא דחמץ והיינו טעמא דשחרור וריב"א מביא ראיה מירושלמי דקאמר לא מצינו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד ובשעת איסור חמץ ושחרור היה החמץ והעבד ברשות בעלים ותו לא פקע ובכלל הקדש הוי קונמות ודבר המקנה למת וכן עשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו בכלל הקדש הוא והא דלא חשיב רבא מכר שמפקיע מידי שיעבוד בעשה שורו אפותיקי ומכרו כדאמר לעיל בפ"ק (דף יא:) משום דלא הוי כטעמא דאחריני דמן הדין לא מפקע אלא תקנתא דרבנן הוא משום פסידא דלקוחות דלית ליה קלא דהא עשה עבדו אפותיקי דאית ליה קלא אם מכרו ב"ח גובה ממנו אי נמי לא חשיב רבא אלא הני תלת דשנויים במתני' או בברייתא דהקדש איתמר אברייתא דקונמות בהך על פי* ושיחרור אמתניתין דהשולח *דשורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו וחמץ אמתני' דכל שעה *דנכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה דמהאי טעמא מוקמינן לה בשהרהינו אצלו הלכך לא חש למנות לא איסור מת ולא איסור ע"ז ולא איסור (ב) קונמות ומכר*:

אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל · הכא הוי פלוגתא בהכי ובפרק אע"פ (כתובות דף נט: ושם*) אמר דאין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד דבעל דאלמוה וכן בריש המדיר (שם דף ע·) אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה ואין יכול להדירה דפריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' וביבמות פרק אלמנה (דף סו:) גבי איילונית דמילתא לא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה אלא אמרינן דנאסר כי פרסוה אמיתנא וצ"ל דיש מקומות שצריך לאלם כח הבעל וכח האשה יותר ממקום אחר:

רבי מאיר אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי · ואע"ג דגבי שן ועין אין יוצא לא לאיש ולא לאשה משום דאין לו כח לשחרר קנין הגוף של אשה אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו כח לרדותו לעשות מלאכתו סברא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנין פירות כקנין הגוף דמי והר"ר יצחק בר' ברוך מפרש דלר"מ נמי יוצא בשן ועין לאיש ולעיל גרסי' ואיבעית אימא דכ"ע לית להו תקנתא דאושא ובפלוגתא דהני תנאי כו' *והיא דקתני לאשה ולא לאיש כר' יהודה וההיא דקתני לא לאיש ולא לאשה כר"א דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים דדריש כספו המיוחד לו וה"נ עבד המיוחד לו ועבד מלוג אין מיוחד לשניהם שלזה יש פירות ולזה יש גוף ואין זה קרוי בעלים ואפילו שניהם יחד אינם יכולין למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו ומשום ה"ק *דלית להו תקנה דאושא דאפי' מכרו שניהם יחד אין מכירה כלל ואם מכרה האשה ונתגרשה אע"פ שהכל לאשה אין ללוקח כלום בה שהרי כשמכרה הוי כאדם המוכר דבר שאין שלו הלכך לא שייך אליבא דר"א כלל תקנה דאושא דלר"א לא צריכא לתקנה דאושא דלא שייך תקנת אושא אלא היכא שאם מכרה ונתגרשה הוה ללוקח ואם מתה הבעל מוציא דשוינהו קודם ללוקחים כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב דף קלט: ושם*):

כמאן אזלא הא דאמר אמימר כו' · נראה דמכירה יליף משחרור דשחרור הוא כעין מכירה דלאו מדין יום או יומים יליף דאמאי אצטריך בסמוך גבי שחרור עבדו המיוחד לו:

איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג · פירש בקונטרס דלא דמי לשותפות דעלמא דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי וכן לזה אבל הכא כולו קנוי לה לגוף וכולו קנוי לו לפירות וליכא מיוחד לא לו ולא לה ובענין זה י"ל עבד של שני שותפין דבסמוך שלזה הגוף ולזה הפירות וכן חציו עבד וחציו בן חורין נמי כגון שנתן לו כל דמיו ואין מעוכב אלא גט שחרור להיות מותר בבת חורין:

כגון

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ז מהלכות ערכין הל' יד ופי"ח מהלכות מלוה ולוה הל' ו ז ופי"ב מהלכות נדרים הלכה י סמג עשין נד קלב טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז:

עז ב מיי' פ"ח מהלכות עבדים הלכה טו סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ו וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח:

עח ג מיי' פ"ב מהל' רוצח הלכה טו:

עט ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה טו ופוסק מכרן קיים וע"ש סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף יג:

פ ה ו מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה טו סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף לז:

פא ז ח מיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הלכה ט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף מא:

[ד"ה עבדי] [ד"ה קונמות] [שבת קלה: וש"נ] [כתובות דף נט:] [גיטין דף מ.] [פסחים דף ל:] [וע"ע תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש] [ד"ה קונמות] [ד"ה כמאן]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הקדש וכו' משום גזל שכת הקדש מפקיע: (ב) תוס' ד"ה הקדש וכו' ולא איסור ע"ז ולא איסור אחר הס"ד:

ולא גרס והכא בקנין פירות כו'. העתק מהר"ג

אליבא דר"א והיה יכול לומר דינו אף אם אית ליה תקנת אושא. העתק מחלופי גרסאות

מסורת הש"ס

יבמות סו. כתובות נט: גיטין מ. נדרים פו. [שבת קלה. וש"נ] [ב"ב נ.] לעיל לו: קדושין יח: בכורות ג: כתובות סו.